

In Memoriam

K. Zwarthoed
1917-1983

Van sergeant-vlieger tot KLM instructeur-vlieger

Foto via Mw. Lemstra-Hogeterp

Klaas Zwarthoed werd geboren op 25 juni 1917 en kwam uit een gezin met drie kinderen waarvan de vader al vroeg weduwnaar werd. Klaas Zwarthoed was een opvallende verschijning door zijn rode haar. De vader van Klaas, die oorspronkelijk uit Volendam kwam, had een vishandel in Lemmer met een pakhuis dat los stond van het woonhuis. Dit pakhuis stond verderop in het dorp bij de haven. Dit pakhuis zou later een belangrijk onderkomen worden voor de illegale activiteiten van Klaas.

In 1940 hertrouwde de vader van Klaas waardoor Klaas er nog twee zussen bij kreeg. In zijn tienerjaren kreeg Klaas midden dertiger jaren verkering met Corry Visser. Deze relatie zou ongeveer vijf jaar duren en eindigde eind 1940. Vervolgens kreeg Klaas Zwarthoed een relatie met de zuster van Corry Visser, Ali Visser. Het werd een relatie die ook ongeveer vijf jaar zou duren en kort na de oorlog werd beëindigd. Spoedig hierna vertrok Klaas Zwarthoed naar Engeland om zich te richten op zijn toekomstige vliegercarrière.

In 1937/1938, toen Klaas 21 jaar oud was, ging hij in militaire dienst en kwam bij de Vliegafdeling van het Nederlandse leger. Hij werd opgeleid tot piloot en zijn eerste vluchten ondernam hij vanaf het vliegpark Soesterberg. Tijdens zijn opleiding en daarna ontpopte Klaas zich als een gepassioneerd en kundig vlieger.

Foto via Mw. Duijff-Zwarthoed

Hij vloog meermalen laag over zijn ouderlijk huis in Lemmer wat hem enkele reprimandes van zijn meerdere opleverde. Deze manier van vliegen werd later tijdens operationele missies "huisje-boompje-beestje" vliegen genoemd.

Na zijn opleiding werd Klaas Zwarthoed overgeplaatst naar het vliegpark Gilze-Rijen waar hij werd ingedeeld bij de IV Strategische Verkenningsgroep van het 2^e Luchtvaartregiment. Zijn operationeel commandant op het vliegpark Gilze-Rijen was de kapitein J.C. Boogaard, die later Klaas tijdens de oorlog nog een keer zou bezoeken in zijn ouderlijk huis.

De vaste waarnemer die aan Klaas Zwarthoed werd toegevoegd was, wachtmeester-vlieger Jan Wildschut. (Opmerking auteur: In mei 1943 dook deze in Drenthe onder als gevolg van de Duitse afkondiging dat eind april 1943 alle leden van het voormalige Nederlandse leger opnieuw krijgsgevangenen zouden worden. In juni 1944 viel hij bij een mislukte overval in Duitse handen. Hij overleed op 31 januari 1945 in het Duitse concentratiekamp Leonberg)

10 mei 1940!! De eerste oorlogsdag brak aan. In de vroege ochtend werd het vliegpark Gilze-Rijen gebombardeerd door Duitse vliegtuigen. Als gevolg hiervan kwam het bevel om de overgebleven vliegtuigen te verplaatsen naar het vliegpark Haamstede. Tussen 09:02 en 09:28 uur startte Klaas Zwarthoed met zijn Koolhoven FK-51 richting vliegpark Haamstede.

Als passagier vervoerde hij een vliegtuigmaker. Tussen 09:25 en 09:35 uur landde Klaas met zijn Koolhoven FK-51 veilig op het vliegpark Haamstede. Kort daarop zou Klaas Zwarthoed starten voor zijn eerste en tevens laatste operationele oorlogsmissie.

De IVe Groep kreeg nadat het op het vliegpark Haamstede was aangekomen order om het vliegpark Waalhaven te bombarderen. Nadat deze opdracht was gegeven werd het vliegpark Haamstede aangevallen door Duitse bommenwerpers. Hierdoor moest de start worden uitgesteld waardoor Klaas Zwarthoed pas om 12.13 opstijgen in een Fokker C.V. met de romPCODE 614.

Op vliegpark Haamstede waren slechts twee waarnemers aanwezig zonder wiens aanwezigheid vliegtuigen niet mochten starten. Als waarnemer voor de vlucht werd aan hem toegevoegd 2^e Luitenant-Waarnemer Willem Meulkens. Na de start werd in formatie met een andere Fokker C.V. met de romPCODE 606, naar het doel gevlogen. Vliegend op een hoogte van 2500 meter werden beide Fokker C.V's onderschept door Messerschmitt jagers. Een aantal Duitse jagers stortten zich van boven af op het vliegtuig, bestuurd door Klaas Zwarthoed.

Het vijandelijk vuur ontwijkend trachtte Klaas Zwarthoed met zijn waarnemer de veiligheid te bereiken van een in zuidelijke richting en op lagere hoogte hangende wolk. In tegenstelling tot de Fokker C.V. met de romPCODE 606 lukte dit Klaas niet. Omsingeld door de drie Messerschmitt's jagers, waardoor Klaas Zwarthoed geen kant meer op kon, dook hij steil met zijn vliegtuig naar beneden richting de aarde waarbij hij scherpe wendingen maakte om het vijandelijke vuur te ontwijken. Hierdoor kon zijn waarnemer Willem Meulkens geen gericht afweervuur geven. Omdat er geen ontkomen was aan het vuur van de vijandelijke Messerschmitt jagers maakte Klaas Zwarthoed een geslaagde noodlanding in de polder van Sommelsdijk op het eiland Goeree Overflakkee.

Twee van de drie Messerschmitt jagers verlieten hierop het strijdtoneel maar de derde Duitse jager nam het gecrashte vliegtuig en zijn bemanning onder vuur. Zowel Klaas Zwarthoed als zijn waarnemer konden de veiligheid bereiken van een nabij gelegen greppel alhoewel de grond rondom hen heen opspatte van de inslaande kogels. Vanuit deze greppel waren hij en zijn waarnemer getuige hoe de vier, onder de vleugels hangende bommen tot ontploffing kwamen nadat de overgebleven Duitse jager hun vliegtuig onder vuur nam.

Zowel Klaas als diens waarnemer slaagden er in om diezelfde avond nog bij hun legeronderdeel terug te komen. Tot aan de capitulatie zou Klaas geen oorlogsvluchten meer maken. Na de capitulatie raakte hij in krijgsgevangenschap. Enkele maanden later, na de demobilisatie, werd Klaas in vrijheid gesteld en keerde terug naar zijn geboortestad Lemmer.

Al gauw raakte hij betrokken bij het verzet in de omgeving van Lemmer.

Eind 1942/begin 1943 werd hij door de SD opgepakt maar slaagde er in te ontsnappen.

De verzetsactiviteiten van zijn groep rond Lemmer werden gepleegd vanuit een afgelegen boerderij aan de overzijde van het Tjeukemeer. Op dit land werden door de RAF wapens gedropt ten behoeve van de verzetsgroep. Met een bootje werden de wapens weggebracht naar het pakhuis van het gezin Zwarthoed in Lemmer. De wapens werden verborgen op de bodem, onder de met vis gevulde vismanden. De vader van Klaas Zwarthoed was van al deze activiteiten van zijn zoon niet op de hoogte.

Foto van Hielke Roelevink: Op de linkerkant is nog een hoekje van het tramstation te zien met het torentje, waarop in de oorlogsjaren het Duitse afweergeschut stond opgesteld. Rechts op de voorgrond zien we nog een stukje van de noodwoningen en daarnaast het gebouwtje waarin Jan Zwarthoed, de vader van vliegenier Klaas, zijn zaken begonnen is. Hij had daar een kantoortje en bewaarde er ook de door hem verhandelde vis. Later vestigde hij zich in de boerderij waarvan aan de Emmakade ook nog net een stukje zichtbaar is. bron: www.spanvis.nl

Foto via www.spanvis.nl

Wel was hiervan op de hoogte de Duitse commandant Wilkens van de Hafenerüberwachungspost te Lemmer. Deze wat oudere commandant had genoeg van de oorlog en waarschuwde Klaas Zwarthoed wanneer de SD op komst was. In september 1944 werden de Binnenlandse Strijdkrachten opgericht en werd Klaas Zwarthoed voor het gebied Lemmer groepscommandant. Deze positie hield hij tot kort na de oorlog.

Gezien zijn passie voor vliegen ging hij al spoedig naar Engeland waar hij zijn vliegopleiding voltooide. Tijdens zijn vliegeropleiding in Engeland vloog hij o.a. in Spitfire jachtvliegtuigen. Klaas maakte vervolgens de overstap naar de K.L.M. waarna een glansrijke carrière volgde. Klaas fungeerde tijdens zijn vliegercarrière enkele keren ook als vlieger voor leden van het Koninklijk Huis.

In 1955 trad Klaas Zwarthoed op als K.L.M. instructeur-vlieger voor de Pakistan International Airways vliegschool te Karachi en op 3 april 1961 vloog hij als gezagvoerder van de eerste K.L.M. vlucht met de DC-8 PH-DCC "Sir Frank Whittle" het traject Amsterdam-Paramaribo.

I.v.m. het bereiken van de leeftijd van 55 jaar werd zijn carrière bij de KLM beëindigd. Hierna vloog hij nog twee jaar voor Swissair. (Opmerking L. Keizer: foto betreft de doop van de "Atoom", de eerste Super Constellation voor de K.L.M door filmster Betty Hutton, ca.1953)

Foto via Mw. Duijff-Zwarthoed

Tijdens zijn vlieger carrière huwde Klaas Zwarthoed met een stewardess, genaamd Riet Baets en kregen drie kinderen. Na zijn pensionering trok Klaas Zwarthoed zich met zijn vrouw terug op een boerderij op het Zuid-Franse platteland. Kennelijk miste hij zijn geboortegrond steeds meer want Klaas Zwarthoed greep elke gelegenheid aan om een bezoek te brengen aan zijn geboorteplaats Lemmer. In Frankrijk werd Klaas ernstig ziek en overleed op 7 augustus 1983 in het ziekenhuis van Biot.

Na zijn overlijden werd Klaas Zwarthoed overgebracht naar Nederland en te Lemmer gecremeerd waarbij ook enkele van zijn oude strijdkameraden van de voormalige Binnenlandse Strijdkrachten aanwezig waren. Zijn as werd in een urn werd bijgezet op de nieuwe begraafplaats van Lemmer.

Foto Corin Gelderblom

Klaas Zwarthoed liet een vrouw en drie zoons achter. Zijn vrouw, Riet Baets, werd geboren op 15 augustus 1925 en overleed op 12 november 2008 te Haarlem.

De oudste zoon is architect en woont thans in Frankrijk. De middelste zoon Harry is net zoals zijn vader piloot geworden en vloog vanuit zijn woonplaats Dubai op Boeing 777's. Op 50 jarige leeftijd is deze zoon met vervroegd pensioen gegaan. De jongste zoon overleed reeds op jonge leeftijd.

Door Corin Gelderblom
Januari 2012

Bronnen:

- Mw. S. Duijff-Zwarthoed, zuster K. Zwarthoed
- Mw. Hogeterp-Lemstra, halfzuster K. Zwarthoed
- Dhr. L. Keizer, neef K. Zwarthoed
- Dhr. H. Poot
- Archief Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)
- "De Luchtverdediging in de meidagen 1940" door F.J. Molenaar
- "Squadrons van de Koninklijke Luchtmacht" door Willem Helffrich
- "De Vliegende Hollanders" door Thijs Postma
- "Blijvend Gedenken" door David Hoogzand
- www.wingstovictory.nl
- www.lanasta.eu